

BETHEZDA - DŮM MILOSRDENSTVÍ, NEBO UTRPENÍ?

Ján 5,1-3.5-16

kázání ze soboty 29. 12. 2012 – br. Mikuláš Pavlík

„V Jeruzaleme pri Ovčej bráne bolo jazero, hebrejským menom Bethezda s piatimi prístrešiami. Mnoho nemocných ležalo v nich slepých, chromých a vychradlých.“ (v. 2.3) Dej príbehu sa odohráva na brehu jazera, české preklady hovoria o rybníku. Ján považuje za dôležité svojim čitateľom a poslucháčom prezradiť, ako sa to miesto nazývalo po hebrejsky – Bethezda – preložené ako miesto, či dom milosrdenstva. Klientelu či návštevníkov tohto domu tvoria podľa evanjelistu slepí, chromí, vychradlí. Keby vtedy existovali vozíky pre telesne postihnutých, väčšina by možno sedela na nich – boli by to jeruzalemskí vozičkári. Práve pre to výstižnejšie by bolo nazvať to miesto domom utrpenia, nie domom milosrdenstva. Akoby sa v texte skrývala určitá irónia. V dome milosrdenstva sa koncentruje utrpenie a bezmocnosť.

Pre nás je to ťažko predstaviteľná scéna, pretože si život bez kvalitnej a ľahko dostupnej lekárskej starostlivosti nevieme predstaviť. Možno nám situáciu ťažko chorých pri Bethezde aspoň sčasti priblížili televízne zábery z nedávnej haitskej tragédie, keď sa zo dňa na deň zmenil život desaťtícom ľudí. Mnohí z nich ležali zmrzačení a nevládni na uliciach odkázaní na pomoc druhých, ktorá väčšinou prichádzala s veľkým oneskorením.

„Čakali, až sa voda pohne, lebo z času na čas anjel Pánov zostupoval na jazero a zvrátil vodu, a ten, kto prvý vošiel do zvrátenej vody, ozdravel...“ (v.4)

Tento text sa v najstarších rukopisoch nenachádza, je neskorším dodatkom. Ale aj keby sme ho v Biblii nemali, z odpovede nemocného človeka, že nemá nikoho, kto by ho zniesol do jazera, keď sa voda zvráti, môžeme vydedukovať, že to miesto bolo považované za zázračné.

Na tomto mieste milosrdenstva je potrebné aj o svoje uzdravenie bojovať a súťažiť. Tak tomu všetci veria. Čakať na náhodný okamih, keď sa voda zvráti a vrhnúť sa do nej vždy na úkor niekoho iného. Zdá sa, že milosrdenstvo v podobe uzdravenia si zaslúžia zase len tí silnejší a zdatnejší dokonca aj medzi telesne handicapovanými. Všetci sú obeťou povery, že zvrátenie vody je dielom anjela a kto prvý sa do nej dostane ozdravie. Aký obraz o Bohu to vytváralo? A je vôbec potrebné sa touto otázkou na pozadí ľudského utrpenia zamýšľať? Ospravedlňuje beznádej a bezmocnosť nemocných použitie akéhokoľvek prostriedku na uzdravenie?

A ak už hovoríme o správnom obraze Boha, akú predstavu o Bohu vytvára v ochrnutom človeku samotná jeho nevyliciteľná choroba a vedomie, že ho na ceste k uzdraveniu vždy niekto predbehne? Je to obraz spravodlivého a milosrdného Boha? Môžeme odsúdiť týchto ľudí za ich poverčivosť a odklon od pravovernosti.

Ježiš to pri Bethezde ale neurobil a nepustil sa s chorými do vieroučnej konfrontácie s ich pochybnými náboženskými predstavami. Možno nám chce ukázať, že na pozadí ľudského utrpenia a biedy je potrebné preberanie niektorých tém „prítomnej pravdy“ jednoducho preskočiť.

To, že Ježiš sa nevyjadril priamo proti obľúbenému uzdravujúcemu kultu neznamená, že ho toleroval. Zázrak, či znamenie, ktoré vykonal pri Bethezde je jasným dôkazom, že uzdravuje Ježiš, nie zvířená voda. Poverčivosť a ľudová tradícia o zázračných účinkoch vody v Bethezde sú konfrontované s Božou uzdravujúcou mocou.

Evanjelium nám nepovie nič bližšie o tom, ako sa Ježiš dostal na toto miesto utrpenia. Zdá sa však, že on a ľudská bieda sa priťahovali. Keď ho Ježiš „videl“ – hovorí 5. verš. Vidí to, čo si mnohí iní nevšimli – pre ostatných je to všedná záležitosť. Ježiš však vidí človeka v jeho najväčšej biede a zastavuje sa pri ňom, aby mu pomohol. „Chceš byť zdravý?“ Odpoveďou na túto otázku je jeden z najbolestnejších výkrikov ľudskej duše: „Nemám nikoho.“ Doslova „Nemám človeka.“ Obvinenie je o to závažnejšie, že Jeruzalem je plný pútnikov, ktorí sem prišli na sviatky. Pútnikov, ktorí sa prišli klaňať Bohu, ale zabudli, že neďaleko od nich prebieha sobotné zhromaždenie jeruzalemských vozičkárov. Ježiš túto podivnú spoločnosť neobišiel.

Ak má pravdu prof. Frederic Manns, ktorý tvrdí, že židovský sviatok v 5. kapitole je sviatok stánkov, potom paralela medzi chrámom a Bethezdou by bola ešte výstižnejšia. Rybník Bethezda mal podľa Písma 5 prístreší, zakrytých kolonád. A v nich – ako v stánkoch – ležali všetci chorí. Podľa tradície si mali židia volať v tom čase k sebe nielen svojich priateľov, ale aj osamelých a chudobných, aby sa s nimi radovali. O to ironickejšie znie veta: Nemám človeka. Na sviatok stánkov sa nemal nikto cítiť osamelý. Bol toto jeden z dôvodov, prečo Ježiš zašiel na toto miesto? Neviem.

Rybník Betezda bol situovaný v severnej časti Jeruzalema neďaleko chrámu. Bol však od neho oddelený hrubým múrom. Hranice oboch území boli vytýčené veľmi jasne. Tam sú zdraví, tam chorí. Na jednej strane sú pravoverní, na druhej poverčiví. Jedných Hospodin požehnáva, druhých trestá. Jedni vedia ako si jeho milosť zaslúžiť, druhí musia o jeho priazeň tvrdo bojovať. Ježiš svojou prítomnosťou pri Bethezde búra tento múr a stiera hranice, ktoré si ľudia medzi sebou vytýčili.

Zdá sa, že náš nemocný vždy prišiel neskoro. Vždy sa našiel niekto silnejší, rýchlejší, šikovnejší, kto ho predbehol. My ľudia aj v takýchto situáciách myslíme len na vlastnú záchranu a snažíme sa k nej dostať bez ohľadu na ostatných. A v osamotení tohto človeka vidíme osamotenie nespočetného množstva tých, ktorí si v mnohých životných situáciách posťažujú tými istými slovami: Nemám nikoho.

A možno je to výkrik celého ľudstva, ktoré sa bez Boha snaží o vlastnú záchranu a z jeho vnútra sa ozýva ten istý hlas: Nemám nikoho.

Vo chvíli, keď ten chorý vysloví túto vetu, už to nie je pravda. Keď je nablízku Ježiš, nemôže byť pravda, že mu chýba pomoc, že je človek odkázaný sám na seba, že nemá nikoho.

Preto veta: „Nemám nikoho“ už neplatí. Až Ježišova prítomnosť na tomto mieste robí z Bethzdy skutočný dom milosrdenstva a symbolicky búra múr oddeľujúci chrám od Bethzdy. Ukazuje, že bohoslužba musí byť spojená so službou. Aj v sobotu. Aj počas sviatkov. Aj vo všedných dňoch. Stále.

Ježiš prišiel do Jeruzalema, pretože chcel splniť poslanie, ktoré mal voči celému národu. Ukazuje nám, že na ceste k osloveniu a záchrane spoločnosti nemožno prekročiť bezmocných a zranených jednotlivcov a nevšímavo prejsť okolo nich. Okolo tých, ktorí sú ťažko postihnutí na tele i na duši a ktorí šepkajú vetu: Nemám nikoho.

Pred dvoma rokmi som dostal od riaditeľa ADRY J. Bárta pár riadkov, v ktorých opisuje svoje prvé dojmy z miesta nešťastia. Napísal mi:

Miestni ľudia si ustlali v uliciach, na voľných priestranstvách. Niektorí z nich by sa možno mohli vrátiť domov, ale boja sa. Spia radšej vonku: Hovorí: „Čo keby to prišlo znovu?“

Počuť plač i smiech detí, krik a dohadovanie žien o lepšie miesto na chodníku na spanie. Na rohu vykrikuje čosi o poslednom súde kazateľ, a keď začne spievať, pridávajú sa k nemu stovky jeho pozorných poslucháčov.

Stojím nad nemocnicou a dívam sa do zálivu. Kotvia tu lode, ktoré prinášajú pomoc zo všetkých strán. V posledných týždňoch bola táto zátoka i kopce okolo nej svedkom nebývanej koncentrácie ľudského utrpenia.

My ľudia zatiaľ prekliatie bolesti a utrpenia zo seba striasť nedokážeme. Sme však schopní bolesti a utrpenia tých druhých niesť.“

Ježišova prítomnosť medzi vozičkármi pri Bethzde ukazuje, že sa chce stretnúť s človekom nielen v chráme, ale aj tam, kde človeka premáha prekliatie bolesti a utrpenia. Boh trpí spolu s človekom. Všade tam, kde je jeho Bethzda.

Vďaka jeho prítomnosti sa aj také miesto utrpenia, bezohľadnosti, sebeckta, ako to bolo na brehu jazera Bethzda zmení na dom milosrdenstva.

Ako Ježišovi nasledovníci môžeme aj my našou prítomnosťou premeniť aspoň kúsok tohto sveta na dom milosrdenstva a zbaviť ľudí zúfaleho pocitu, že nemajú nikoho.

Pretože naša vlastná Bethzda je niekedy bližšie než si to uvedomujeme. Amen.